

de l'*Atlas* per a caracteritzar els dialectes catalans.

En tots ells l'autor mostra el seu gran coneixement dels temes que tracta i l'experiència adquirida en els llargs anys de contacte continuat amb la llengua viva d'arreu del domini lingüístic; les seves aportacions són notables, sigui en forma de dada ignorada, sigui com una nova interpretació. Ningú no podria haver emprès, d'altra banda, amb més coneixement de causa l'anàlisi de la metodologia de l'*Atlas lingüístic del domini català* que Joan Veny, el qual ens aproxima, al mateix temps, a les vicissituds que una empresa d'aquesta naturalesa comporta des dels seus orígens i durant la seva realització, i ens posa així en contacte directe amb el nucli més viu de la metodologia geolingüística.

Entre els molts aspectes destacables tractats en els diversos estudis que conté l'obra, esmentarem només, a tall d'exemple, el treball monogràfic sobre les denominacions de l'esternut (especialment *eixavuiro*, *vuiro* i el baleàric *uís*); els estudis sobre la influència de l'adstrat occità i castellà en casos com a) *tabé* i *tamé* (= *també*), b) *bles*, *metxa*, *torçada*, *torcida* (= *ble*), i c) el gènere masculí de *pols* (cast. *polvo*) (enfront del generalitzat femení). D'altra banda, l'estudi sobre la iodització no solament és la més clara exposició d'aquest fenomen, sinó que l'autor aporta noves dades sobre la seva extensió geogràfica. És destacable la renovació metodològica que suposa el fet de presentar relacionades certes formes lèxiques en forma de microsisemes; així podem conèixer l'abast geogràfic de la distinció *caixacapsa*, i ens assabentem de la influència d'*ungla* sobre *arpa*, convertint aquesta forma en *urpa*, i d'algunes particularitats de les relacions entre els noms de l'au nocturna anomenada *mussol* i de cert gra de la parpella (originàriament *urçol*). La limitada extensió de l'espai de què disposem aquí no ens per-

met de referir-nos a altres qüestions importants, ni molt menys de comentar-les com demanen.

L'esforç —notable i lloable— de Veny per superar els mètodes tradicionals en el món de la geolingüística, que, en principi, li són més familiars que la metodologia estructural, explica l'ocasional utilització impròpia dels termes *neutralització* i *neutralitzar* i certs usos innecessaris del terme *fonema* —evidentment, aquests, al costat d'altres de plenament justificats—; això, juntament amb alguna imprecisió fonètica —imputable a mant lloc comú o manera de dir inexactes que s'han anat repetint en autors prou prestigiosos sense reflexionar-hi plenament— són les úniques reserves que podríem fer a aquesta obra, altrament decisiva dins la bibliografia lingüística catalana. Amb l'esment d'aquests darrers aspectes no vull fer un retret a l'autor d'aquest llibre i mestre meu; qui més, qui menys, tots hem incorregut en actituds anàlogues i, per tant, és molt difícil dir qui pot tirar la primera pedra; però, en uns moments en els quals els estudis sobre la llengua catalana tenen necessàriament una incidència gran sobre sectors molt més amplis que els purament especialitzats, crec que convindria fer un esforç per contribuir a la clarificació conceptual i terminològica.

La manca de diacrítics en alguns signes fonètics (especialment en el cos petit de les notes), la interferència entre paréntesis quadrats i rodons en les representacions fonètiques i, fins i tot, l'aparició d'un signe per altre, juntament amb una petita sèrie d'errades que poden entorpir en algun moment la lectura, són el tribut indefugible en aquesta mena d'obres.

Els vint-i-sis mapes lingüístics, d'elaboració minuciosa, i pulcra execució i impressió, són un complement inestimable del text del llibre.

JOAQUIM RAFEL I FONTANALS

OSVALD CARDONA: *Els grups de vocals en contacte (Un tema de llengua i poètica)*. Pròleg de Josep M. CASAS HOMS. Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana - R. Dalmau editor, 1977. («Publicacions de la Fundació Salvador Vives Casajuana», XLVII.) 160 ps.

Els quatre treballs aplegats en aquest volum, que merescueren un accèssit al Premi Pompeu Fabra de l'IEC, el 1976 (no adjudicat aquell any), responen a un mateix tema i a una mateixa intenció: «acostar les normatives gramaticals i els textos de la poesia. I [...] divulgar, per a la utilitat dels qui escriuen en vers, uns aspectes de la prosòdia que han estat apuntats o explicats a

les gramàtiques [...] sense que hagin assolit un tractament prou extens.» Aquest caràcter més de divulgació i comentari que no d'investigació rigorosa i exhaustiva pot justificar les llacunes i les imprecisions del recull i ens eximeix de referir-les aquí. Per donar-ne dos exemples: «i + o àtona (que pren el so de u)» (p. 106), parlant del *Torcimany* de Lluís d'Averçó, que correspon

al segle XIV!; «Cap d'aquells gramàtics no ha dit res que ens indiqui la prosòdia que correspon als altres punts en què la *i* va seguida d'altra vocal, fora dels mots esdrúixols; ni com els mots s'enllacen entre ells» (p. 151; qüestió tractada per Milà i Fontanals, *Estudios de gramàtica catalana*, dins OC, vol. III: *Estudios sobre historia, lengua y literatura de Catalunya*, p. 519).

En el quart treball, «La història», que ocupa la meitat del volum, l'autor examina l'ús poètic i els tractats poètics fins a la reforma ortogràfica; els tres primers són els que responen més als aspectes descriptius i prescriptius de la prosòdia actual. Els dos primers («Els diftongs» i «Una experiència») tracten el problema de la solució monosil·làbica o disil·làbica de l'aplec de dues vocals dins un mot; el tercer, «Els enllaços fònics», tracta la mateixa qüestió, però en el que se sol anomenar fonologia de la frase o fonètica sintàctica. En aquest cas, la solució prescriptiva és més difícil, per raons òbvies: la sillabificació en el mot determina l'accent gràfic i el tema és tractat per les

gramàtiques normatives, però la dels mots en contacte no. La solució que proposa l'autor es troba en una taula on dóna el resultat de tots els casos possibles de dues vocals de mots diferents en contacte, amb un exemple per a cada cas (ps. 52-58). Suposem —l'autor no ho indica— que es tracta d'una descripció del resultat que donen en el dialecte oriental i que la proposa com a norma general (això planteja un problema previ: quins criteris determinen una normativa poètica, quina ha de ser la seva base dialectal o, alternativament, quin abast pot tenir una de basada en un sol dialecte). La taula dóna totes les possibilitats i resultaria molt útil si no fos per uns quants errors (alguns de tipogràfics): si a les combinacions vocal neutra + tònica hom admet la doble solució *a ú* amb hiatus i *ú* amb elisió, això afecta també *a + i* i *a + o* (hiatus i elisió, respectivament, a la taula), *u + i* dóna hiatus (aquí l'error és degut a l'exemple, *dono impuls*, mal triat), i d'altres.

JOAN MASCARÓ

Horst HINA: *Kastilien und Katalonien in der Kulturdiskussion. 1714-1939*. Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 1978. («Forschungsprobleme der vergleichenden Literaturgeschichte», 7.) 382 ps.

No deixa d'ésser simptomàtic que l'any 1960 Vicens Vives considerés encara com la millor interpretació existent del moviment catalanista la d'Anton Sieberer *Katalonien gegen Kastilien* (Viena 1936), obra precisament dedicada a plantejar la problemàtica resultant de la irreductible dualitat i recíproca oposició entre Catalunya i Castella. Simptomàtic perquè, tal i com s'ha manifestat històricament, el catalanisme fóra al capdavall impensable sense el molt important i decisiu component de motivació reactiva que, en part, l'ha originat i amb què ha fet cara a les imposicions establertes, mitjançant la via institucional o la violenta, per una Castella sempiternament subdesenvolupada en mans de grups hegemònics retardaris. Quasi vint anys després de l'opinió emesa per Vicens Vives, i per bé que en l'endemig hagin aparegut diferents estudis de diversa perspectiva i intencionalitat sobre el moviment catalanista, un nou llibre, igualment fruit de recerques empreses des de l'àmbit lingüístico-cultural alemany, posa altre cop sobre la taula, amb més que oportuna actualitat, el tema de la progressiva configuració de la consciència catalana nacional moderna, considerat aquest cop, però, no pas tant en funció de les tensions entre el catalanisme polític i el govern central, entre unes forces socio-econòmiques determinades

i el poder d'estat, com de les relacions ideològiques entre Catalunya i Castella tal i com s'expressen en el pla teòric-cultural d'ençà de la proclamació del decret de Nova Planta fins a l'acabament de la guerra civil espanyola. Unes relacions canviants, sovint fetes de malfiança i de més o menys velat antagonisme en tant que, arran sobretot de la introducció i progressiva consolidació al Principat d'un sistema de producció industrial, tot al llarg del període analitzat no farà sinó accentuar-se la contradicció derivada d'una desigual distribució de la puixança econòmica i de la política. Les, en principi, meres aspiracions proteccionistes encoixinades d'un vague culturalisme esdevenen, amb el temps, un fort corrent reivindicatiu d'ampli abast polític-cultural, tant en els objectius que es proposa com en la pràctica que exerceix. En el seu estudi, ponderat i objectiu, més aviat tendent a l'exposició mesurada que a la interpretació crítica, l'autor, sense perdre mai de vista les grans transformacions de base a què responen els fenòmens analitzats, examina els principals moments de la gradació que mena del provincialisme primerenc a la formulació d'un nacionalisme majoritariament assumit, exemplifica i contrasta les diferents i successives alternatives ideològiques respectivament fornides amb recíproca destinació des d'una i altra banda, cons-